

Key words: trafficking of goods; falsification of goods; counterfeit goods; conditions conducive to the spread of illicit trafficking of goods; ways to counter the commission of illicit trafficking of goods.

УДК 343.983

Р.В. Мельник

**АВТОМАТИЗОВАНА БАЛІСТИЧНА ІНФОРМАЦІЙНА
СИСТЕМА «ТАИС» ЯК ДОПОМОГА ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ
ТА РОЗКРИТТІ ЗЛОЧИНІВ**

Розглянуто питання щодо необхідності використання АБІС «ТАИС» у криміналістичних підрозділах МВС України, що дає змогу експертові ефективно працювати з великими базами даних, значно підвищувати якість і достовірність балістичних досліджень, прискорювати перевірку за масивами куль та гільз, вилучених із місць нерозкритих злочинів, занесення до масиву й перевірки вогнепальної зброї, вилученої з незаконного обігу, об'єктів дозволеної системи й табельної зброї ОВС.

Ключові слова: АБІС «ТАИС», кулегільзотека, вогнепальна зброя, пістолети та револьвери «несмертельної дії», саморобна та перероблена з газовой зброя, табельна зброя ОВС, контрольні відстріли зброї громадян, балістичні дослідження, бази даних, обліки.

Постановка проблеми. Конституція України не лише декларує, але й гарантує захист життя людини, її прав і свобод, покладаючи ці функції на державу. «Людина її життя, здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю» [1, с. 4].

У руслі гарантування цієї найвищої соціальної цінності політика держави з профілактики й розслідування злочинів має особливе значення. Зазвичай будь-який злочин – це система дій, яка спрямована на реалізацію злочинного наміру, що об'єктивно обумовлює певні наслідки, у тому числі зміни в матеріальній обстановці місця події. У таких вимірах, у вигляді різноманітних матеріальних слідів злочину, відображається значна за обсягом і досить змістовна інформація стосовно особи, яка вчинила злочин, і обставин його вчинення. Значущість такої інформації в розкритті та розслідуванні злочинів неодноразово підкреслювалося багатьма вченими.

Одним із найнебезпечніших і найпоширеніших у сьогоденні криміналістичній ситуації злочинів є вбивства з використанням вогнепальної зброї.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідження теоретичних проблем криміналістики та судової експертизи зробили вчені-криміналісти України та інших держав: Т.В. Авер'янова, І.А. Алієв, Л.Ю. Ароцкер, О.Ф. Аубакіров, Р.С. Белкін, В.В. Бірюков,

А.І. Вінберг, В.І. Галаган, В.Г. Гончаренко, Г.І. Грамович, Ф.М. Джавадов, А.В. Іщенко, Н.С. Карпов, Н.І. Клименко, І.І. Когутич, В.О. Коновалова, М.В. Костицький, І.І. Котюк, І.Ф. Крилов, В.С. Кузьмічов, Є.Д. Лук'янчиков, О.М. Моїсєєв, Ю.Ю. Орлов, О.Р. Росинська, М.В. Салтєвський, М.Я. Сегай, І.Я. Фрідман, В.Г. Хахановський та ін.

У різні періоди окремі аспекти криміналістичного дослідження вогнепальної зброї досліджували В.Ф. Гуцин, М.М. Зюскін, Б.М. Єрмоленко, А.В. Кокін, В.М. Ладін, В.К. Лисиченко, Б.М. Комаринець, Ю.В. Мішин, Л.Ф. Саврань, І.О. Сапожніков, Є.І. Сташенко, Є.М. Тихонов, О.І. Устинов, В.Ф. Черваков, Б. І.Шевченко. В Україні за останнє десятиліття кандидатські дисертації з цієї проблематики захистили В.В. Арешонков, А.В. Кофанов, Я.В. Новак, С.О. Торопов, Т.В. Тютюнник, з проблематики автоматизованих робочих місць захистили кандидатські дисертації Ю.О. Мазніченко, Ю.О. Пілюков та інші. Отже, актуальність обраної теми наукової статті обґрунтовано необхідністю вирішення існуючих проблем і розроблення відповідних науково-методичних матеріалів, щоб значно підвищити якість і достовірність балістичних досліджень, прискорити автоматизовану перевірку за масивами куль та гільз, вилучених із місць нерозкритих злочинів, вогнепальної зброї.

Формування цілей. Метою статті є надзвичайна небезпека злочинів, учинених із застосуванням вогнепальної зброї, що потребує особливо великої якості розслідування за цими справами, при яких необхідно використовувати всі можливості для встановлення злочинців та в'язання обставинки й обставин злочину. Велике значення, а нині й вирішальне має вивчення речових доказів, і перш за все тих, які дозволяють виявити застосування злочинцями вогнепальної зброї та питання щодо необхідності використання АБІС «ТАИС» у криміналістичних підрозділах МВС України.

Із різних досліджень речових доказів застосування вогнепальної зброї має найбільший інтерес для слідчих органів, і водночас складнощі для експертів – криміналістів має ідентифікація зброї, тобто встановлення на основі речових доказів тієї зброї, з якої на місці події було здійснено постріли.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні під час проведення балістичних досліджень у спеціалістів виникають проблеми не тільки прикладного або методичного, а й нормативно-прикладного характеру. Крім того, зі збільшенням незаконного обігу вогнепальної зброї виникла необхідність вирішення нових класифікаційних завдань.

Успішна боротьба зі злочинністю значно залежить від якості попереднього слідства й судового розгляду від повного й умілого використання досягнень природничих, технічних і суспільних наук у попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів.

Сучасні умови розвитку суспільства, на жаль, не зменшують навантаження на правоохоронні органи в підтриманні правопорядку та забезпеченні конституційних прав і свобод громадян. Значний обсяг роботи правоохоронців пов'язано з розслідуванням злочинів, учинених із застосуванням вогнепальної зброї, причому ефективність цього процесу залежить від належного рівня експертного забезпечення [2].

Важливим також є й той факт, що комплексне забезпечення сучасної судової балістики неможливе без використання балістичних об'єктів (куле-гільзотек). Тому основна проблема полягає в підвищенні їх ефективності та функціонування. Вирішення цієї проблеми насамперед пов'язано із запровадженням в експертну практику високопродуктивних автоматизованих інформаційно-пошукових систем [3, с. 8]. Серед таких систем є автоматизована балістична ідентифікаційна система «ТАИС» виробництва ЗАТ «ЛДИ – Русприбор» м. Санкт-Петербург, Росія.

За допомогою АБІС «ТАИС» можна отримати в автоматичному режимі зображення розгортки всієї бокової поверхні кулі та денця гільзи. Наприклад, після проведення сканування кулі, на зображенні відображаються сліди від полів нарізів каналу ствола, де можна виміряти їх ширину та кут. При скануванні денця гільзи на зображенні відображаються сліди від частин зброї (слід бійка ударника, відбивача, патронного упору), де також можна виміряти кут між зацепом викидача та відбивачем. За взаєморозміщенням зазначених слідів та за допомогою довідників можна визначити, з якого, типу, виду, моделі зброї було здійснено постріл. Отримані зображення зберігаються в базі даних центрального сервера комп'ютера, які в разі потреби виокремлюються з бази даних і можуть пересилатися існуючими лініями зв'язку. Таке програмне забезпечення системи дозволяє здійснювати автоматичний пошук по базі даних та проводити ідентифікацію зображень об'єктів [4, с. 7].

За останні роки спостерігається стійка тенденція до збільшення кількості злочинів, учинених із застосуванням пістолетів та револьверів, призначених для стрільби гумовими кулями. Крім того, значно зростає кількість вилучень саморобної та переробленої з газової зброї.

З огляду на зазначені негативні тенденції, відбулося запровадження обов'язкового експериментального відстрілу газової та зброї «несмертельної» дії. У НДЕКЦ при ГУМВС України у Вінницькій області започатковано проведення контрольних відстрілів пістолетів виробництва КНВО «Форст».

Також великої уваги заслуговують перероблені з бойових зразків пістолети та револьвери, призначені для стрільби гумовими кулями, сертифіковані як вогнепальна зброя. Спостерігається постійне збільшення кола осіб, яким видаються дозволи на користування ними. Згідно з інформацією ДІТ МВС у користуванні громадян знаходиться більше 100 000 одиниць такої зброї, останніми роками спостерігається

стала тенденція до щорічного збільшення їх кількості, особливо через події на Близькому Сході.

Розроблений в ДНДЕКЦ та затверджений Міністром внутрішніх справ стандарт МВС СОУ 78-19-001:2007 «Пістолети, револьвери та інші короткоствольні пристрої несмертельної дії. Загальні технічні умови» передбачає поділення зброї «несмертельної дії» на дві категорії: зі стволами без захисних елементів (вогнепальна зброя) – для озброєння працівників правоохоронних органів, із захисними елементами (газова, з можливістю стрільби гумовими кулями) – для користування громадянам. Про необхідність розділення цієї зброї за суб'єктами користування неодноразово доповідалося керівництву МВС, Департаменту громадської безпеки ставилося завдання щодо внесення змін до існуючих нормативно-правових актів, але нормативного врегулювання її обігу досі не здійснено.

Потрібно зорганізувати постійний контроль щодо якості продукції під час її реалізації в спеціалізованих торговельних закладах (об'єктах дозвільної системи). На таку перевірку мають повноваження лише працівники підрозділів громадської безпеки МВС України. Для організації постійного контролю необхідно перевіряти якість продукції при її реалізації в спеціалізованих торговельних закладах (об'єктах дозвільної системи), на що мають повноваження лише працівники підрозділів громадської безпеки МВС України.

На нашу думку, за доцільне залучати для участі в планових та позапланових перевірках зазначених спеціалізованих торговельних закладів працівників органів сертифікації МВС України.

На сьогодні відсутність унесення змін у конструкцію зброї перевіряється під час здійснення експериментального відстрілу нарізної зброї, пістолетів і револьверів, призначених для стрільби гумовими кулями, у підрозділах експертної служби МВС. Для запровадження контролю за конструкцією газових пістолетів та револьверів унесено відповідні пропозиції до проекту Інструкції із функціонування криміналістичних обліків.

А тому використання АБІС «ТАИС» у криміналістичній практиці дає можливість експертові ефективно працювати з великими базами даних, що забезпечує збільшення інформативності при отриманні зображень об'єктів досліджень, зменшення часу обробки й прийняття рішень при проведенні криміналістичної експертизи порівняно з традиційними методами.

Досвід експлуатації автоматизованого балістичного комплексу «ТАИС» свідчить про те, що ефективність його роботи істотно залежить від виконання таких основних правил:

1. Точності та правильності установки об'єкта дослідження (кулі або гільзи) у касеті.

2. Правильності вибору режиму зйомки зображення для кулі – запис розгортки всієї бічної поверхні кулі або її фрагмента (для деформованих куль).

3. Точності установки та правильності вибору параметрів зйомки зображення об'єкта.

4. Правильності вибору експертом ідентифікаційних ознак об'єкта дослідження та оцінки стійкості цих ознак.

5. Правильності розмітки обраних ідентифікаційних ознак об'єкта.

Висновки. Таким чином, АБІС «ТАІС» у криміналістичних підрозділах України дозволяє значно підвищити якість і достовірність балістичних досліджень, прискорити перевірку за масивами куль та гільз, вилучених із місць нерозкритих злочинів, вогнепальної зброї, вилученої з незаконного обігу, об'єктів дозвільної системи й табельної зброї ОВС. Запровадження цієї системи є важливим кроком у створенні центральних і регіональних кулегільзотек, що значно підвищить ефективність роботи органів внутрішніх справ у боротьбі зі злочинністю, яка насамперед дає можливість покращити криміногенну ситуацію в Україні та позитивно сприятиме попередженню, розкриттю й розслідуванню злочинів, пов'язаних із застосуванням вогнепальної зброї.

Використані джерела:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. – К. : Преса України, 1997.
2. Наукові статті працівників експертної служби ДНДЕКЦ МВС України. – 2003. – Вип 1. – К. – 115 с.
3. Красюк І.П. Судебная баллистика на современном этапе борьбы с преступностью / И.П. Красюк // Криміналістичний вісник. – 2002. – Вип. 4. – С. 8-13.
4. Инструкция по эксплуатации. Автоматизированная баллистическая идентификационная система «ТАИС». – Санкт-Петербург, 2009. – С. 7.

Мельник Р.В. Автоматизированная баллистическая информационная система «ТАИС» как помощь при расследовании и раскрытии преступления

Рассмотрены вопросы о необходимости использования АБИС «ТАИС» в криминалистических подразделениях МВД Украины, что позволяет эксперту эффективно работать с большими базами данных, значительно повышать качество и достоверность баллистических исследований, ускорять проверку по массивам шаров и гильз, изъятых с мест нераскрытых преступлений, занесение в массив и проверки огнестрельного оружия, изъятого из незаконного оборота, объектов разрешительной системы и табельного оружия ОВД.

Ключевые слова: АБИС «ТАИС», тулегільзотека, огнестрельное оружие, пистолеты и револьверы «несмертельного действия», самодельное и переработанное с газового оружие, табельное оружие ОВД, контрольные отстрелы оружия граждан, баллистические исследования, базы данных, учет.

Melnyk R.V. Automated information ballistic system «TAIS» as an aid in the investigation and solving crimes

Modern conditions of social development unfortunately do not reduce the burden on the police in maintaining law and order and ensuring the constitutional rights and freedoms. A significant amount of work associated with law enforcement officers investigating crimes committed with firearms, with the effectiveness of this process depends on the proper level of expert support.

Today during research in ballistic experts have problems not only applied or methodological, and regulatory and applied nature. In addition, with the increase in illicit trafficking in firearms was necessary solutions to new classification problems.

Is also important and the fact that modern comprehensive security is impossible without forensic ballistics ballistic counts. So, first of all, the main problem is to increase their efficiency and performance. The solution is primarily due to the introduction of an expert in the practice of highly automated information retrieval systems. Among these systems are automated ballistic identification system «TAIS» produced by «LDY – Rusprybor» St. Petersburg, Russia.

Using ALIS «TAIS» you can automatically scan the entire image side surface of the ball and the bottoms of the sleeves. For example, after scanning the balls, the image displayed traces of rifling the barrel fields where they can measure the width and angle. When scanning the bottoms of the sleeves on the image displayed traces of weapons parts (drummer should fight, reflector cartridge stops), which also can measure the angle between the hook and Ejector reflector. For placement these traces and using directories can determine from which type, type, model weapons was made the shot. The resulting images are stored in a central database server computer that distinguishes the need for a database and can be sent to existing lines. The software system allows you to automatically search the database to conduct identification and image objects.

Key words: ALIS «TAIS», firearms, pistols and revolvers «non-lethal» homemade and recycled from the gas weapon police service weapon, weapons control Shooting citizens ballistic research database records.

УДК 343.977

О.В. Одерій

**ТЕОРЕТИЧНЕ ОСМИСЛЕННЯ ПОЧАТКОВОГО ЕТАПУ
ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ**

У статті узагальнено існуючі підходи щодо визначення початкового етапу досудового розслідування. Автор установив, якщо до внесення відомостей про кримінальне правопорушення в Єдиний реєстр досудових розслідувань передуватиме проведення огляду місця події, то початком слід уважати момент прийняття рішення про проведення цієї слідчої дії, у всіх інших випадках – момент унесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Ключові слова: початковий етап, досудове розслідування, Єдиний реєстр досудових розслідувань, огляд місця події.